

KİTAP TANITMALAR/Book Reviews

Kan Revan İçinde Tıbbın Kısa Tarihi (Blood and Guts A Short History of Medicine)

Roy Porter, Penguin Books Ltd., 2003.

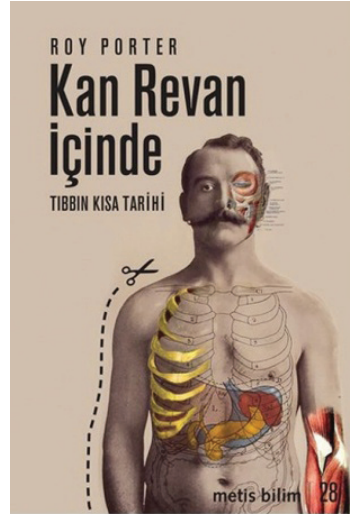
Çeviren: Gürol Koca

Metis Yayınları, İstanbul, 2016.

Tarık Tuna Gözütok*

İngiliz tarihçi Roy Porter (1946-2002) jeoloji, bilim tarihi ve özellikle tıp tarihi alanındaki çalışmaları ile tanınmıştır. Seksene yakın eserde gerek editör gerek yazar olarak imzası bulunmaktadır. Cambridge ve University of College London'da tarih profesörü olarak dersler vermiştir.

Roy Porter'in vefatından bir yıl sonra 2003 yılında yayımlanan *Blood and Guts A Short History of Medicine* adlı eseri, 2015 yılında Gürol Koca tarafından *Kan Revan İçinde Tıbbın Kısa Tarihi* adıyla dilimize kazandırılmıştır. Sekiz bölümden oluşan eserde tıp tarihi İlk Çağlardan XX. yüzyıla kadar çeşitli açılardan ele alınmıştır. Eserde hastalıkların ele alınış biçimleri, doktorların bilimsel tutumları, sağlık kurumlarının gelişim evreleri ve tedavi metotlarının değişim süreçleri tarihsel bir bütünlük içinde işlenmiştir. Kitap adından da anlaşılacağı üzere tıp tarihi hakkında derinlemesine bir bilgi sunmamaktadır. Tıbbı ve tıp tarihine ilgi duyan herkesin kolayca an-

* Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bilim Tarihi Anabilim Dalı.

layabileceği, sade bir dille kaleme alınmıştır. Ancak bu sadelik kitabın akademik değerine gölge düşürecek basitlikte değildir. Hatta yazar, tıp tarihini işlerken bilim tarihi, felsefe ve sosyoloji gibi alanlarla sık sık bağlar kurarak daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Söz gelimi, Albrecht von Haller'in beden ile zihin arasındaki ilişkilere yönelik olarak sunduğu yeni fikre (kas liflerinin tepkisel, sinir liflerinin ise duysal) dair görüşünü şu şekilde yorumlamıştır:

“... Çünkü kalp bedendeki en “tepkisel” organdı, içine giren kan tarafından aşırı dercede uyarılıyor ve bu uyarıya sistolik kasılmalarla yanıt veriyordu. Bu tepkisel-lik ve duyarlılık kavramları modern nörofizyolojinin temellerini oluşturdu. Tıpkı Newton'ın yerçekimi veya Boerhaave'in ruh konusunda düşündüğü gibi, Haller de bu yaşamsal güçlerin nedenlerinin bilimi aştığı görüşündeydi” (s.79)

Yazar mikroskop, stetoskop, oftalmoskop, larengoskop, tansiyon aleti, kimograf gibi teknolojik araç-gereçlerin tıba sunduğu katkıları açıklamaktan kaçınmamıştır. Ayrıca hücre, mikrop, bakteri, aşı, pastörizasyon vb. kavramların ortaya çıkma hikayelerine de kısaca değinmeyi ihmal etmemiştir. Eser birçok konuda yerinde kullanılan resim ve fotoğraflara da sahiptir.

Söz konusu eserde eksiklik olarak ise Doğu'nun tıba katkılarını yeteri kadar yer vermemesi gösterilebilir. Her ne kadar yazar, İbn Sînâ ve Zehrâvî gibi meşhur isimlerden bahsetmiş olsa da bu birkaç cümle ve bilgin ile sınırlı kalmıştır. Örneğin, dolaşım sistemleri konusunda Micheal Servetus ve William Harvey'e yer verirken İbn Nefis'in pulmoner dolaşım (pulmonary circulation) hakkındaki görüşlerine değinilmemiştir.

R. Porter'in Türkçeye *Kan Revan İçinde Tıbbın Kısa Tarihi* başlığı ile çevrilmiş olması bilim tarihi ve tıp tarihi literatürümüze katkı sağlamasından dolayı sevindirici olmuştur. Çevirinin okuyucuyu yormayan akıcı bir dille yapılmış olması da eserin geniş bir kitleye hitap etmesine olanak sağlayacaktır. Çeviride eksiklik olarak nitelenebilecek çok önemli bir hata bulunmamaktadır. Ancak “hümor” kavramı yerine “ahlat-ı erbaa” (kan, balgam, sarı safra, kara safra) kavramını kullanılması veya en azından ahlat-ı erbaa kavramına karşılık geldiğini belirtmesi daha iyi olabilirdi.

Eserin, bilim ve tıp tarihine farklı açılardan bakmak isteyen her okuyucunun ilgisini çekeceğini düşünüyorum.